

האם אפשר לשנות אפונימים רפואיים שנעשו על ידי הנאצים?

אבי עורי

מרכז רפואי-שיקומי רעות, תל אביב, והפקולטה לרפואה סאקלר, אוניברסיטת תל אביב

*ר' סקירתם של בן דוד וחב' "האם ראוי לשנות את שמותיהם של בדיקות וניתוחים בתחום המיילדות והגינקולוגיה שנקראו על שמם של רופאים נאצים?" בעמוד 511

locked in syndrome תוארה על ידי שני סופרים לפני שרופאים תיארוה: **אמיל זולה** ב"טרז ראקין" ו-**אלכסנדר דיומא** האב בספרו "הרוזן ממונטה כריסטו" [10]. אני סבור, שניתן לשנות אפונימים הקשורים לרופאים נאצים. לדוגמה Hallervorden-Spatz disease ל-pantothenate kinase associated neurodegeneration Eppinger's spider, naevus ל-Wegener's spider granulomatosis לשנות ל-granulomatosis with polyangiitis וכדומה [11].

אבולוציה חלה לא רק בטבע ובמדע, אלא גם בשפה ובמינוח. השתנות היא שם המשחק. הכבוד אומנם ניתן להיסטוריה, אך חשובה גם מציאות חיינו. האם נשנה שם של תסמונת כי התגלה שחולה מסוים שתואר על ידי חוקר כזה או אחר, לא לקה באותה תסמונת ממש? למעשה התמונה רחבה יותר. בשנת 1941, חתן פרס הנובל **אלכסיס קראל** (Carrel), תומך נלהב בהמתנות חסד ובאאוגניקה, החל לתמוך במפלגת הנאצית של **ז'אק דורוי** - PPF, וב"קרן הצרפתית לחקר בעיות האדם". האם אפשר לדרוש ביטול בדיעבד של זכייתו בפרס נובל? האם פועלו המדעי האמתי האוניברסלי משכיח את פועלו הגזעני שייזכר לדיראון עולם?

בסופו של דבר ניתן, לדעת חוקרים ורופאים, להמשיך לקרוא לתסמונת בשמה המקורי המוסכם, אך לציין בהמשך את פועלם הגזעני-רצחני של המחברים הנאצים בכל אזכור של התסמונת. הפרופ' לסטיסטיקה **סטיבן סטיגלר** (Stephen Stigler) מאוניברסיטת שיקגו, הציע בשנת 1980 חוק הקרוי על שמו: תגלית מדעית אינה צריכה להיקרא על שם המגלה או המתאר [12]. חוק האבל (Hubble) התגלה למעשה שנתיים לפניו על ידי **Georges Lemaître**. "התיאורמה של הפיתגוראים" צריכה להיקרא למעשה "המתמטיקה של

למרות האופי השמרני של מוסדות הרפואה בעולם, הרי שגילויים חדשים, פיתוח מודלים מודרניים, הפנמת ממצאי מחקרים והשפעת מדעים אחרים כמו מדעי המדינה, הרוח, החברה וההתנהגות, מחייבים ללא ספק שינויים מחשבתיים ומעשיים של מערכות הבריאות והרפואה. למרות הקושי הצפוי במערכות החינוך הרפואי, באתרים רפואיים ובפרסום ספרים ועיתונים, שינוי שמות מחלות, תסמונות או תופעות הוא צו השעה.

אך הסוגיה של שינוי שמות אפונימים כוללת גם מונחים שאינם קשורים לרפואה הנאצית, כמו מחלת בכצ'ט [6]. יש המבקשים לשנות שם המחלה כי רבים תרמו להבנת המחלה והרחבת תיאורה, אך כיום, נותרנו עם השם המקובל. קיים בלבול בין תסמונת פורסטייה I (polymyalgia rheumatic) לבין תסמונת Forestier II (diffuse hyperostosis) [7]. כמו כן, קיים בלבול בין תסמונת שתיאר **Henrik Samuel Sjogren** לזו שתיאר **Karl Gustaf Torsten Sjogren**. אין מחלוקת שחייבת להיות הסכמה עולמית על שמות מחלות, תסמונות ותופעות רפואיות [8]. יש כאלה המדברים על הצורך בשינוי ובהתאמה למציאות חדשה ולגילויים חדשים [9]. האם היצמדות למונח ישן נועדה לתת רק כבוד להיסטוריה של הרפואה, אפילו אם קיים צורך מדעי או מוסרי לשנותו? השינויים המתבקשים באוסף האפונימים הענק הם גם במישורים אחרים: מי זוכר שהמחלה הדו-קוטבית תוארה לראשונה על ידי **סוראנוס מאפסוס** במאה הראשונה לספירה. מדוע מחלת הסכיזופרניה אינה קרויה מחלת בלוילר? מדוע שמו של **לאונרדו ברוני** (היסטוריון איטלקי שמת בשנת 1444) המתאר הראשון של מגפת המלריה, נשכח לגמרי, ומדוע אין תסמונת על שמו של **פרויד**, למשל, כמו בתסביך אדיפוס שהוא תיאור? בשנת 1892 בידד **Richard Pfeiffer** חידק לא ידוע מכיח של חולה בשפעת וקרא לו בשם המופילוס אינפלואנזה, ואילו שמו שלו לא הונצח כלל. מי יודע שתסמונת האדם הכלוא

מאמרם של **בן דוד וחב'** [1] מעורר דיון נוקב בסוגיה קשה: האם ראוי לשנות את שמותיהם של בדיקות וניתוחים בתחום המיילדות והגינקולוגיה שנקראו על שמם של רופאים נאצים ואולי גם אפונימים בתחומים רפואיים אחרים? מחד גיסא, יש להכחיד מעל דפי ההיסטוריה את שמם ופועלם של הצוררים, ומאידך גיסא, הממסד הרפואי העולמי בכל זאת ממשיך לציין את תרומתם של אותם רופאים ומדענים נאצים על ידי השארת שמות האפונימים. הסופר **ג'והן לה-קארה** אמר שהקומוניזם הטוטליטרי הוא רע, אך הנאציזם הוא רוע מוחלט. במילון הרפואי החשוב של הוצאת Larousse [2] מפורטת רשימה של 59 רופאים נאצים ותרומתם לרפואה על ענפיה המגוונים. שמו של **אדוארד פֶּרְנַקוֹפֶּף** נעדר מרשימה זו. הוא היה דיקן הפקולטה לרפואה בווינה, ופרסם אטלס אנטומי שלצורך הכנתו נעשה שימוש בגופותיהם של קורבנות הגסטפו: האם ללמד מספרו או להשמיד כל עותק בכל ספרייה? האם נפסיק לקרוא לתופעת האוטיזם על שמו של **האנס אספרגר**? אולי נשנה סוף סוף את תסמונת רייטר לדלקת מיפרקים תגובתית? **הנס רייטר** ערך ניסויים מזוויעים בבני אדם. גרנולומה על שמו של **פרידריך ונגר** למרות שהשתתף בהשמדת יהודים בלודג' ובבוכנוולד? [4,3]. קיימים אפונימים על שמם של תומכים לא-גרמנים באידיאולוגיה הנאצית. מישהו מנה שלושים תסמונות או מחלות נורולוגיות שנקראו על שם נאצים [5].

מילות מפתח:
אפונימים רפואיים; רפואה נאצית; היסטוריה של הרפואה.
Key words:
Medical eponyms; Nazi medicine; History of medicine.

במקביל, להעלות על נס, להזכיר וללמד, את פועלם ההרואי של רופאים יהודיים בגטאות ובמחנות, ואת תרומתם ההיסטורית של רופאים חסידי אומות עולם.

לסיכום

מערכות הבריאות והרפואה נמצאות במגע רצוף ותחת השפעת החברה ומוסדותיה. אין הן מתקיימות בחלל ריק או בבידוד. הלכי רוח, ממצאים חדשים ופיתוח מודלים חדשים של חשיבה וידע, מחייבים שינויים במישורים רבים. החלפת שמות אפונימים מסיבות אלו או אחרות, היא חלק מאותה התגמשות וחידוש. יש לסלק את שמותיהם של רופאים ומדענים נאצים מספרי הלימוד, פעולה שהייתה צריכה להתבצע מזמן, ויפה שעה אחת קודם. ●

מחבר מכתוב: אבי עורי

פקס: 03-6383649

דוא"ל: aohry@tauex.tau.ac.il

לאחר המלחמה התעלמו הרופאים ממעשי הזוועה של הרפואה הנאצית. גם כיום ממשיכים להתפרסם ציטוטים ממחקרים שנערכו על ידי רופאים נאצים [14]. **יהודה פריד** הוסיף: "ברגע שאתה כרופא מנסה לתת ערך לחיים של אדם כלשהו (ערכים כשלעצמם הם דבר מבורך, ואין חיים ללא ערכים), מצב זה יכול להביא אותי, כרופא, לקבוע עליך, שאתה אינך בן אדם. ואם נותנים לי כוח לכפות את דעתי, אזי אתה תלך למחנות ריכוז ולתאי הגזים" [15]. המשך פרסום זוועות הרופאים הנאצים חייב להיות חלק מהחינוך הרפואי וחלק בלתי נפרד מפרסומים בתקשורת הכללית [16-20]. אנו חייבים ללמד דור אחר דור על חלקם של רופאי גרמניה ואוסטריה בניסויים הנפשעים בבני אדם. בכל דיון בתסמונת, בתופעה או בשיטה שפיתחו רופאים גרמנים או אוסטרים שהיו חברים במפלגה הנאצית, יש לציין את חלקם המדעי או הקליני, במקביל לציון העבר הנאצי שלהם. יחד עם זאת, יש להדגיש

הבבלים". כוכב השביט האלי (Halley) כבר נצפה בשנת 240 לפני הספירה. "חוק סטיגלר" עצמו, כתב **סטיגלר**, למעשה נוסח כבר על ידי הסוציולוג **רוברט ק' מרטון** לפניו. **מארק טוויין** כתב שאלפי אנשים תרמו ממרצם ותובנותיהם עד שהומצאו הטלגרף, המנוע, הפונוגרף והטלפון, אך רק האחרון בשורה בסופו של דבר התקבע בזיכרון ההיסטורי. בלנצט פורסמה סקירת כנס שדן בהיבטים של קריאת אפונימים וקבע [13]:

"The possessive use of an eponym" should be discontinued, since the author neither had nor owned the disorder.
אם נחזור לסוגיית "האפונימים הנאצים", **ויליאם זיידלמן** לימד אותנו כי "הרפואה בתקופת השלטון הנאצי היא דוגמה לרפואה נטולת ערכים וגבולות. החלטות שטניות הפכו לנורמה. הרפואה הנאצית לא הוגבלה לפעולות אכזריות של רופאי האס-אס במחנות ההשמדה בפולין הכבושה, אלא התפשטה במערכת הבריאות כולה.

ביבליוגרפיה

1. Ben David C, Solt I & Fox MA, Is it appropriate to change names of surgical procedures and examinations in the field of Obstetrics and Gynecology which give eponyms distinction to Nazi doctors? Harefuah, 2019;158:
2. Dupont M, Dictionnaire historique des Medecins. Larousse, France, 1999.
3. List of Medical eponyms with Nazi associations. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_medical_eponyms_with_Nazi_associations
4. Yurkiewicz I, Modern medical terms are still named after Nazi doctors. Can we change it? On: <https://blogs.scientificamerican.com/unofficial-prognosis/modern-medical-terms-are-still-named-after-nazi-doctors-can-we-change-it/>
5. Kondziella D, Thirty Neurological Eponyms Associated with the Nazi Era. Eur Neurol,2009;62:56-64.
6. Evereklioglu C, Behçet's disease or Adamantiades- Behçet disease? An evidence- based historical survey. Med Sci Monit, 2010; 16(6): RA136-42.
7. Jablonski S, Syndrome - a changing concept. Bull Med Libr Assoc, 1992 ;80(4):323-7.
8. Jana N, Barik S & Arora N, Current use of medical eponyms-a need for global uniformity in scientific publications. BMC Medical Research Methodology, 2009;9:18.
9. Thomas PBM, Are medical eponyms really dying out? A study of their usage in the historical biomedical literature. J R Coll Physicians Edinb, 2016; 46: 295-9.
10. Ohry A & Sadeh M, Locked-in syndrome: some neurological and rehabilitational aspects. Harefuah, 1989;117(11):383-4.
11. Ferguson RP, Medical eponyms. J Community Hosp Intern Med Perspect, 2014; 4(3): 10.3402/jchimp.v4.25046.
12. Stigler SM, Who discovered Bayes's theorem?. The American Statistician, 1983;37 (4): 290-6.
13. Classification and nomenclature of morphological defects. Lancet, 1975; 1 (7905): 513.
14. Seidelman W, An inquiry into the spiritual death of Dr. Hippocrates. Harefuah, 1991 2;120(11):677-82.
15. Fried Y, The validity of knowledge and medical ethics: historical connections from Hippocrates to Auschwitz and thereafter. Harefuah, 1991;120(11):682-4.
16. Vajda EJE, Davis SM & Byrne E, Names of infamy: tainted eponyms. J Clin Neurosci, 2015; 22: 642-644.
17. Nadav DS, Medicine and Nazism. Magnes Press, Jerusalem, 2009.157p.
18. Nadav DS, The Medicalization of the Holocaust. In: Caris-Petra H. Jüdische Medizin - Jüdisches in der Medizin - Medizin der Juden? Frankfurt AM, Mabuse Verlag, p, 283-297. 2010-11.
19. Reis S, Holocaust and Medicine- A Medical Education Agenda. IMAJ, 2007; 9: 189-191.
20. Farfel Z, Medicine during the Holocaust as reflected in the medical literature of the nineties. Harefuah, 2000;138(10):890-4.